

Franko Oreb

Don Frane Bulić i Korčula

Franko Oreb
HR, 21000 Split
Ivana Rendića 5

Na temelju spisa sačuvanih u arhivu C. k. Pokrajinskoga konservatorijalnog ureda za Dalmaciju (danas u arhivu Konzervatorskoga odjela u Splitu), koje je don Frane Bulić u razdoblju od 1922. do 1925. godine pisao Općinskome upraviteljstvu, Crkovinarstvu zborne crkve, obiteljima Boschi i Kapor u gradu Korčuli i don Frani Željku Vučetiću, vjeroučitelju u Veloj Luci, autor prati Bulićevu skrb za skupljanje starina na otoku Korčuli, osnivanje zavičajnih zbirki starina i starinarskih društava u Veloj Luci i Blatu i njegovo nastojanje u ponovnom osnivanju i uređenju muzeja u gradu Korčuli.

Ključne riječi: Frane Bulić, Frano Željko Vučetić, Korčula, Blato, Vela Luka, spomenička baština, zbirka

UDK: 069.02:902>(497.5 Korčula)

Pregledni članak

Primljeno: 25. lipnja 2010.

Don Frani Buliću su bila poznata stoljetna nastojanja pojedinih uglednih Korčulana u skupljanju, proučavanju i očuvanju starina na otoku, pa je u ovome uvodnom dijelu razložno ukratko istaknuti neke osnovne činjenice iz povijesnoga pregleda početaka zaštite spomenika na otoku Korčuli, o čemu sam u više navrata pisao.¹

Prve pravne odredbe o čuvanju graditeljske baštine na otoku Korčuli, doduše nastale zbog praktičnih razloga, nalazimo već u Statutu stare korčulanske komune. U mnogim je odredbama regulirana gradnja grada Korčule i to je utjecalo na njegov urbanistički razvitak i izgled od 13. do 15. stoljeća. Početci pak skupljanja starina i umjetničkih predmeta, a s tim u svezi i njihovo čuvanje i nastajanje umjetničkih zbirki, povezani su uz pojedine crkve (to su, primjerice, u gradu Korčuli katedrala svetoga Marka, biskupski dvor odnosno Opatska riznica, dominikanska crkva svetoga Nikole), ugledne i bogate korčulanske obitelji i bratovštine. Poglavito je ta tradicija bila izražena u bratovštinama grada Korčule: Svih Svetih iz XIV. stoljeća, svetoga Roka iz XVI. stoljeća i svetoga Mihovila iz XVII. stoljeća. U njihovim su se bratimskim kućama stoljećima skupljali, kupovali i čuvali razni umjetnički predmeti i inventar bratovština: dokumenti, matrikule, bratimska odijela, barjaci, voštane svijeće, torci, nakit za svečanosti i procesije, kandelabri, slike, ikone. Tako su kroz vrijeme nastajale crkvene zbirke u kojima je bilo pohranjeno različito umjetničko i crkveno spomeničko blago. Međutim,

pojačano zanimanje za skupljanje i proučavanje starina pojavljuje se u prvoj polovini XIX. stoljeća djelovanjem pojedinaca, a među njima su istaknuti braća Ivan i Matej Kapor iz grada Korčule i Nikola Ostojić iz Blata. Oni iz osobnih pobuda skupljaju, bilježe i proučavaju starine (antičke natpise, novac, posuđe), stvarajući tako vlastite zbirke (primjerice, Matej Kapor je rimske natpise nađene na otoku ugradio u ogradni zid vrta svoje kuće u gradu Korčuli), upozoravajući na njihovo značenje i potrebu čuvanja. Osnivanjem Centralne komisije za istraživanje i uzdržavanje građevnih spomenika u Beču i imenovanjem počasnih konzervatora za pojedine okruge u Dalmaciji (Zadar, Šibenik, Split, Dubrovnik, Kotor), od sredine XIX. stoljeća, započinje i državna briga za zaštitu spomenika u našim zemljama. Tek godine 1884. prvim je konzervatorom spomenika Korčule i susjednih otoka imenovan kanonik korčulanskoga Zbornog kaptola Andrija Alibranti. On je tu dužnost obnašao sve do 1893., kada ga nasljeđuje doktor Božo Trojanis, mitronosni opat Korčule, koji će tu službu obnašati do Prvoga svjetskog rata. Oni surađuju sa splitskim Arheološkim muzejom i u njegovom časopisu *Bulletino di archeologia e storia dalmata* objavljaju članke o grčkim i rimskim nalazima u Lumbardi na otoku Korčuli.

Na koncu XIX. i na početku XX. stoljeća na Korčuli djeluju dva darovita narodna učitelja i »muzealna povjerenika« Vid Vuletić Vukasović i Frano Radić, koji nisu bili Korčulani, ali su više od polovine svoga radnog vijeka bili u gradu

1 F. Oreb <1986>; F. Oreb 2001.

Korčuli i ostavili neizbrisiv trag u proučavanju, spašavanju i objavljivanju otočke spomeničke baštine. Tada su u starijoj arheološkoj literaturi spomenute na otoku Korčuli privatne arheološke i numizmatičke zbirke: Boschijeva i braće Kapor u gradu Korčuli; Vukasovićeva, Radićeva, Ostojićeva, Kalogjerina i Kunjašićeva u Blatu; Farčićeva i don Frane Vučetića u Veloj Luci. Posebno je spomenuta numizmatička zbirka Ivana Kapora u Korčuli, kao jedna od najvećih u to vrijeme (s oko osam tisuća komada) ne samo na Korčuli, nego i u Dalmaciji. Druga je najznačajnija numizmatička zbirka Franja Kalogjere iz Blata (oko četiri tisuće komada) bakrenoga, srebrnoga i zlatnoga grčkog i rimske novca iz okolice Vele Luke, Blata i Smokvice, koju su naslijednici, između dvaju svjetskih ratova, rasprodali splitskom Arheološkom muzeju (Mihovilu Abramiću). To bogatstvo otočke spomeničke baštine, stoljetna tradicija njezina skupljanja i čuvanja u pojedinim obiteljima, crkvama i bratovštinama, opasnost od razgranate trgovine antikvitetima i ojačana rodoljubna i domoljubna svijest, bez dvojbe su utjecali na odluku ondašnje hrvatske narodnjačke korčulanske Općine o utemeljenju Domorodnoga muzeja u gradu Korčuli, davne godine 1885. Izuzmemo li veće gradove, kao što su Dubrovnik, Split i Zadar, korčulanski je muzej bio jedan od najstarijih muzeja u Dalmaciji. On je preteča današnjega Gradskog muzeja. Prikupljeni, darovani i kupljeni starinski predmeti bili su izloženi u preuređenoj crkvi Gospojini (Madonini), koja je u blizini katedralnoga trga.

Bulićevi posjeti Korčuli do Prvoga svjetskog rata

Bulić je bio veoma poštovan među korčulanskim svećenstvom. Za pedesetu obljetnicu života, godine 1896., uputili su mu čestitke don Ivan Šeman, kanonik; don Petar Bačić; don Antun Bačić i don Marko Batistić.² Bulić je prije Prvoga svjetskog rata nekoliko puta posjetio Korčulu u raznim okolnostima. Tako je sredinom svibnja 1897. bio u pratinji sarajevskoga nadbiskupa Josipa Stadlera i njegova vikara Antona Bonaventure Jegliča, koji su posjetili Korčulu doputovavši parobromom Zara. Korčulani su radosno i oduševljeno dočekali ugledne goste. Njihovo iskrcavanje na korčulansku rivu, gdje se okupilo mnoštvo građana, popraćeno je zvonjavom zvona zborne crkve svetoga Marka, a u susret im je hrlio kaptol zborne crkve, opat Božo Trojanis i Frano Radić, urednik Starohrvatske prosvjete. Trojanis i Radić su uglednim gostima bili vodiči i tumači u obilasku grada. Posjetili su i zbornu crkvu, u kojoj je nadbiskup s ol-

tara podijelio prisutnima blagoslov. Potom su razgledali rijenicu i posjetili župni stan (nekada biskupsku palaču), gdje su primili poglavara Oscara Jarabeka i općinskoga prisjednika Roka Arnerija. Bulić je s posebnim zanimanjem razgledao mali gradski muzej (zbirku kamenih natpisa, heraldičkih i graditeljskih spomenika u atriju gradske vijećnice), crkvu Svih Svetih i zbirku umjetnina istoimene bratovštine. Prošetali su oko gradskih bedema, posjetili su radionicu kipara Marina Radice i pregledali njegov tadašnji rad: propovjedaonicu za stolnu crkvu u Dubrovniku. Obišli su crkvu i samostan dominikanaca gdje su ih dočekali fratri Dominik Domić i Čiril Duhović. Oprostivši se od svojih domaćina, ugledni su gosti na parobrodu prenoćili, a sutradan su otputovali u Hvar i Trogir.³

Nije moguće točno utvrditi, jer nema pisanih izvora, kada su prikupljeni i darovani arhitektonski ulomci, kameni natpsi i ostali arheološki predmeti (grčko i rimske keramičko posuđe), koji su nabrojeni u sačuvanome opisu prvoga gradskog muzeja, preneseni iz crkve Gospojine u preuređeni atrij stare gradske vijećnice. Svakako je to moralo biti prije godine 1897., jer su oni u vijećnici već bili izloženi kada ih je razgledao i Bulić. Nekoliko mjeseci poslije prvo ga posjeta, sredinom rujna 1897., Bulić je ponovno posjetio Korčulu kada je iz južne Dalmacije putovao u Split. S njime su bili Wilhelm Kubitschek i Wilhelm Anton Neumann, kao izvjestitelj Središnjega povjerenstva za istraživanje i održavanje umjetničkih i povjesničkih spomenika za Dalmaciju. Razgledali su crkvu svetoga Marka, riznicu i neke slike u opata Trojanisa, gradsku zbirku kamenih natpisa, brončanu alklu na vratima palače Arneri, zbirku ikona u crkvi Svih Svetih i slike u dominikanskoj crkvi svetoga Nikole. Kubitschek je kao epigrafičar proučavao rimske natpise uzidane u ogradnom zidu vrta obiteljske kuće braće Kapor. Vodič im je bio Frano Radić. Goste su pozdravili Rafo Arneri i Roko Arneri, njegov sin i tadašnji gradonačelnik.⁴

U pripremama Velike Jadranske izložbe u Beču, godine 1913., Bulić, kao predsjednik Središnjega odbora, obilazi neke dalmatinske gradove i mjesta, pa tako boravi u Veloj Luci i u Blatu. Zanimaju ga privatne zbirke starina, pa ih on razgleda, jer bi neke možda mogle biti izložene na toj izložbi. U doba Prvoga svjetskog rata i poslije rata nema pisanih tragova o djelatnosti korčulanskoga muzeja, pa je moguće zaključiti da je zbirka starih kamenih ulomaka u općinskom atriju bila prihvaćena kao konačno ili trajnije rješenje jer ju godine 1913. na tome mjestu spominje i tadašnji kon-

2 Narodni List br. 97, Zadar 2.12.1896.

3 Narodni List br. 40, Zadar 19.5.1897: »Korčula, 17. svibnja: Posjet presvetlog nadbiskupa dr. Josipa Stadlera.«

4 Narodni List br. 73, Zadar 15.9.1897.

zervator Božo Trojanis, korčulanski opat. Između dva rata bilo je pokušaja ponovne uspostave gradskoga muzeja u Korčuli, što je Bulić posebno nastojao, ali bez uspjeha. Tek se poslije Drugoga svjetskog rata ponovno pokreće zamisao o uređenju muzeja, a to je konačno i ostvareno godine 1957. Popravljena je i uređena renesansna palača Gabrielis, nasuprot katedrali, i u njoj je smješten današnji Gradski muzej. U prizemlju su lapidarij i kamenoklesarska zbirka, preneseni iz atrija općinske vijećnice.

Bulićovo dopisivanje s velolučkim svećenikom don Franom Željkom Vučetićem

Don Frano Željko Vučetić bio je jedini od domaćih velolučkih svećenika koji se zanimalo za prošlost i starine rodnog mesta i otoka. Od 1908. do 1925. bio je vjeroučitelj u Muškoj pučkoj učionici u Veloj Luci. Tada je sakupio veliku zbirku raznovrsnih starina, a među njima je bilo i mnoštvo arheoloških predmeta. Primao ih je na dar ili ih je kupovao od velolučkih težaka koji su ih pronalazili krčenjem zemljišta, a to na više mjesta bilježi i župna kronika. Od osamdesetih godina XIX. stoljeća Buliću je bilo poznato da velolučki težaci krčenjem zemljišta za sadnju vinove loze nailaze na ostatke antičkih zidova, grobova, staroga novca, keramičkih posuda, jer su neki predmeti, naročito stari novac, prodajom dospjeli i u Arheološki muzej u Splitu.⁵ Zanimajući se općenito za arheološke lokalitete i nalaze na otoku Korčuli, doznao je da se u Veloj Luci skupljanjem starina bavi don Frano Željko Vučetić i da je u svome stanu skupio vrijednu zbirku. Poslije Prvoga svjetskog rata, u novoj državi, zaštita i očuvanje spomeničke baštine još se uvijek vodi po austrijskim propisima u Pokrajinskem konservatorijalnom uredu za Dalmaciju u Splitu, a njime upravlja don Frane Bulić. Tada je bilo više pokušaja stvaranja jedinstvenoga zakona koji bi zamijenio čitav niz statuta, privremenih naredaba i okružnica što su ih izdavali taj Ured, političke i crkvene vlasti.⁶ Konzervatorski je rad u Dalmaciji često bio usporen jer nije bilo razumijevanja i potpore mjesnih vlasti, pa je Ured poticao i pomagao osnivanje mjesnih starinarskih društava. Ona su morala potpomagati rad znanstvenih ustanova u očuvanju, sakupljanju i proučavanju starina.

U tim nastojanjima, a u svezi sa zbirkom starina koju je u Veloj Luci sakupio don Frano Željko Vučetić, Bulić godine 1922. šalje pismo Općinskom upraviteljstvu u Veloj Luci. U njemu navodi neka uputstva kako sabirati mjesne

Slika 1
Don Fran Vučetić

zbirke, kako se zbirka dobro čuva u nekoj javnoj zgradici i kako mora biti pristupačna posjetiteljima.⁷

Vučetić je imao i malu biblioteku arheološke literaturu: splitski Bullettino, zagrebački Viestnik hrvatskoga arkeološkoga društva, kninski Starohrvatsku prosvjetu, beogradski Starinar, sarajevski Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini. On se divio i iskreno poštovao svoga uglednoga i proslavljenoga imenjaka Bulića, a ta je veza od početnoga poštovanja i uvažavanja prerasla u iskreno i trajno prijateljstvo. Međusobno su slali pisma-čestitke za božićne blagdane, iz bogate biblioteke Arheološkoga muzeja Bulić mu, po kapetanu broda Kosovo, šalje na posudu časopis Muzeja, ali i rijetke knjige kao što je šesti svežak Farlatijeva Illyricum Sacrum, jer je u njemu povijest dubro-

5 F. Oreš 1972.

6 Izvješća o djelatnosti Pokrajinskog konservatorijalnog ureda za Dalmaciju, Split. Posebni prilozi Vjesnika za arheologiju i historiju dalmatinsku za godine 1920., 1921. i 1922., str. 4-26, I-14., I-13.

7 Split, Konzervatorski odjel, Arhiv Pokrajinskog konservatorijalnog ureda za Dalmaciju (dalje označeno kraticom: Arhiv), br. 51/Kons. od 12. rujna 1922.; Zbirka starina i inih predmeta u don Frane Vučetića u Veloj Luci, upućen Općinskom upraviteljstvu Vela Luka otok Korčula.

vačke biskupije i njezinih sufragana. Vučetića je zanimala i povijest najstarije crkve na prostoru velolučke župe, one svetoga Ivana na istoimenoj glavici u uvali Gradina nedaleko Vele Luke. Znao je što je napisao Nikola Ostoić u talijanskom rukopisu *Memorie relative alla fondazione della Contrada di Vallegrande nell'Isola di Curzola* compilata da Nicolo Ostoich di Blatta l'anno 1852. Opisao je tu crkvu i ostatke starih zidova oko nje, koji su u njegovo vrijeme bili još vidljivi, i zaključuje da su to ostatci benediktinske samostana, pozivajući se na navode u Farlatijevu djelu, pa je Vučetić htio proučiti te opise u izvorniku. On je zaista bio stvorio dobre veze i suradnju s Arheološkim muzejom i Konzervatorskim uredom u Splitu, a Bulićevu poznanstvo, poticaj i međusobno povjerenje potakli su njegovo još jače zanimanje za povjesnu i arheološku znanost, pa otuda i ţeđ za arheološkom i povjesnom literaturom i rijetkim knjigama iz bogate biblioteke Muzeja, koje mu je s velikim povjerenjem Bulić posuđivao.⁸

Konzervatorski je ured nastojao popisati privatne zbirke starina u Dalmaciji, pa se tome spremno odazvao i Vučetić. Opisao je dvije zbirke starina u Blatu i te opise poslao Buliću u Split. Prva je zbirka Nikole Ostoića, tada u njegovih unuka don Iva i Emanuela Ostoića.⁹ Vučetić crta i opisuje svaki dio u svome popisu koji je označen brojevima od 1 do 5. Broj 1 je mramorna ploča (duljine 40, visine 30 i širine 4 cm) s latinskim tekstom koji spominje gradnju hrama posvećenoga rimske božice Veneri Pelagiji. Vučetić ističe da je Ostoić objavio natpis u svom djelu *Compendio storico dell'isola di Curzola*, ali da je netočno prenio tekst, pa Vučetić donosi svoje čitanje latinskog teksta i tvrdnju da je ploča pronađena godine 1857. u Potirni, u polju koje se proteže s južne strane brda Huma u blizini Vele Luke. Piše da se u Potirni i sada još nalaze mirine, crjepovi i mozaici, koji potvrđuju veću naseobinu. Broj 2 je ulomak rimskoga nadgrobnog spomenika od bijelog vapnenca (duljine 36 cm, visine 40 cm i debljine 7 cm). Na prvoj crti jasno se vidi slovo M (*Diis Manibus*), dok se na drugoj crti dobro raspoznaće gornja polovica riječi TINO. Kameni ulomak je imao unaokolo dekoraciju lista česmine. Broj 3 je ulomak nadgrobnoga spomenika od bijelog kamena (duljine 22 cm, visine 23 cm i debljine 6 cm). O latinskom tekstu tvrdi da su slova nepotpuna i oštećena, pa je nečitljiv. Broj 4 je komad (visine 28 cm, širine 16 cm) mramor-

noga kipa s prebačenom nogom preko desnoga ramena i prsiju, a ističe da je radnja glatko isklesana. Broj 5 je muški torzo od bijelog mramora (visine 50 cm, širine 30 cm i debljine 25 cm), fino i glatko izrađen. Preko prsiju i trbuha ima prebačen ogrtač. Na dnu torza je udubina u obliku trokuta, vjerojatno za pričvršćivanje kakvoga predmeta na kipu.¹⁰ O kamenim ulomcima od 2 do 5 tvrdi da su preneseni iz Vele Luke u Blato, jer su ih, poslije Ostoićeve smrti, našli u potkovlju njegove kuće u Veloj Luci. Vučetić zaključuje da su nađeni u blizini Vele Luke, vjerojatno na Bradatu, nekada nastanjenom Rimljanima. Ostoić ih ne navodi u svome rukopisnom djelu, pa po tome Vučetić zaključuje da su nađeni poslije 1858. godine.¹¹ U opisu spominje da obitelj čuva i nekoliko zemljanih posuda i tanjura iz starijega doba i zbirku rimskoga novca (Trajana, Agripa, Faustine Auguste, Antonina Pija, Nerve, Gordijana, Tiberija, Oktavijana, Julija Cezara, Proba, Aurelijana, Marka Aurelija, Konstantina, Konstancije i mletačke novce). Spominje i Ostoićevu biblioteku i nekoliko njegovih rukopisa. Na kraju opisa zaključuje da je zbirka vrlo vrijedna i zaslužuje posebnu pozornost i proučavanje, dajući priznanje obitelji Ostoić za čuvanje tako rijetkih spomenika naše stare povijesti, a na diku svoga ponosnoga pretka.

Druga je zbirka obitelji Nikole Samuelija Kačića, također iz Blata.¹² U njoj nije bilo arheoloških predmeta, jer je ona veća povjesnoumjetnička zbirka. Vučetić u popisu nabraja portret nekoga davnog pretka obitelji (makarskoga biskupa), uljenu sliku (53 × 73 cm) uokvirenju drvenim rezbarenim okvirom, širine 30 cm, obojenim u crno. Slika se slabo raspoznaće, jer je od vlage i prašine potamnjela. Tvrdi da se na slici nalazi i nekoliko nečitljivih slova, ističući: »radi kratka vremena nijesam imao kad, da sliku očistim i odgonetnem pismena«, pak to obećava učiniti drugom zgodom. U svezi s ovom slikom potrebne su neke napomene. Vučetiću očito nije bilo poznato da su tu sliku godine 1887., dakle trideset pet godina prije njega, kada je još bila u dobrom stanju očuvanosti, pregledali Frano Radić i Vid Vuletić Vukasović. Oni su je detaljno opisali i pročitali natpis, pa su zaključili da portret predstavlja fra Luku Kačića, franjevačkoga provincijala Bosne Srebrne od 1619. do 1622. Zbog površne analize latinskog teksta, u kojem je tek prepoznata riječ CACYCH, neki su bili mišljenja da portret predstavlja lik fra Andrije Kačića Mioši-

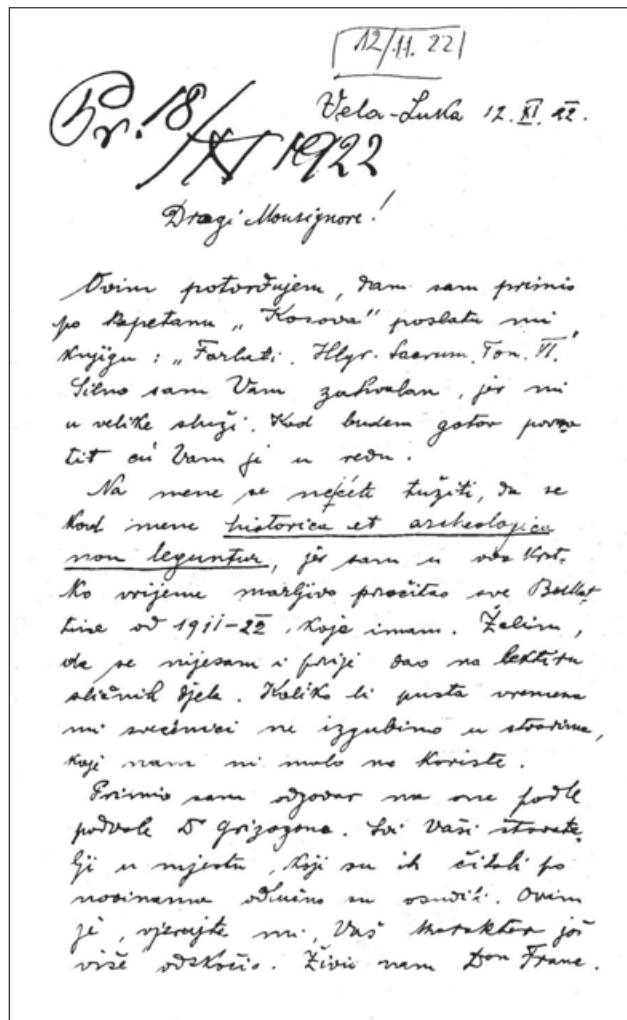
8 Arhiv, br. 18/XI. 1922.: Vučetić iz Vele Luke 12. studenoga 1922. piše Buliću.

9 Arhiv, br. 84/XII. 1922. /Kons. od 6. prosinca 1922.; Starine u Blatu na Korčuli (tri stranice pisane rukom).

10 Fotografije prvih dviju stranica ovoga popisa tiskane su u F. Orebić 2007, str. 724.

11 Nikola Ostoić je godine 1858. napisao i kratku povijest otoka Korčule na talijanskom jeziku *Compendio storico dell'isola di Curzola*, koju je njegov sin Frano dao tiskati u Zadru godine 1878.

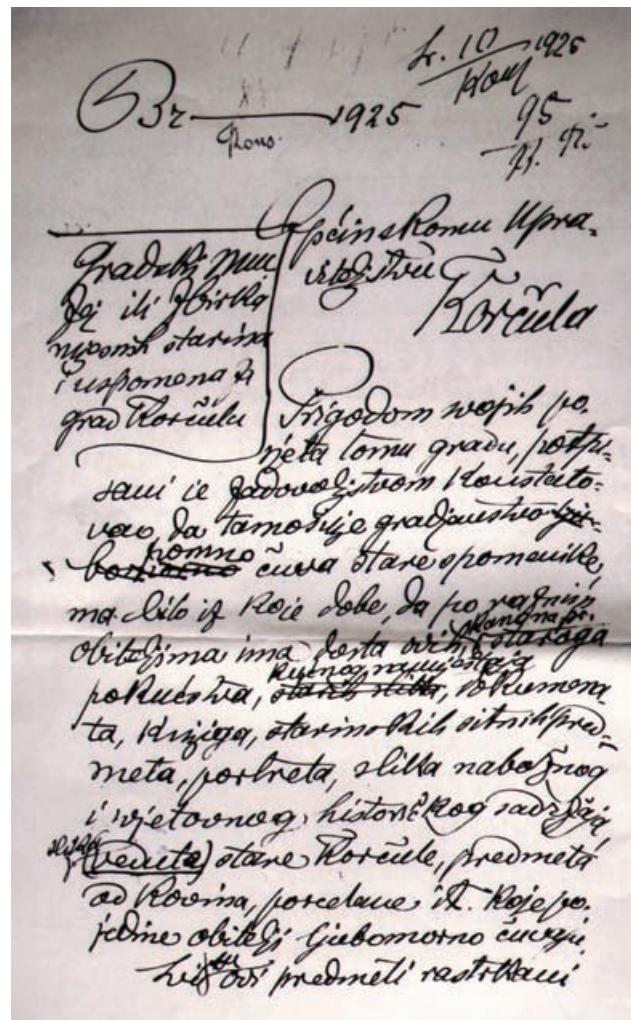
12 Arhiv, br. 85/XII. Kons. od 9. prosinca 1922.; Starine u Blatu na Korčuli (tri stranice pisane rukom).

Slika 2

Pismo don Frane Željka Vučetića od 12. studenoga 1922.

ća, pa su Radić i Vukasović javno iznijeli čitav natpis i svoje spoznaje o njemu u poduzem članku u zadarskom Nacionalnom Listu.¹³ Pišući rodoslovje blatske obitelji Samuell Kačić, blatski župnik don Ivo Protić, pedeset godina poslije Vučetića, također spominje tu sliku i tvrdi da je ona tada u slikara Branka Omčikusa u Beogradu.¹⁴ Od ostalih dragocjenosti ove zbirke, Vučetić navodi Statut grada Korčule. Knjiga je tiskana i uvezana. Mjere su joj 17 × 24 cm, a ima 163 stranice. Na lijevoj strani je latinski tekst, a na desnoj talijanski prijevod. Vučetić o ovome primjerku Statuta piše da nema što kazati posebno dok mu iz Zagreba ne stigne izdanje Jugoslavenske akademije znaniosti i umjetnosti, koje je priredio Jaromír Hanel, i dok ga ne

Slika 3

Pismo don Frane Bulića od 10. srpnja 1925.

usporedi s korčulanskim primjerkom. Vučetić nije zaboravio pohvaliti gospodina Kačića jer ovu rijetku knjigu nije htio prodati Talijanima za vrijeme prve talijanske okupacije ni za dvije tisuće lira. Vučetić navodi i latinski psalterij na pergameni, mjera mu je 9 × 12 cm, nedostaje mu uvez prve i zadnje stranice, a ukupno ima 250 stranica. Rukopis je jasan, slova oveća i okomita u crnoj boji, dok su velika početna slova dekorirana modrikastom bojom. Na kraju opisa ističe da bi ovu rijetku knjigu trebalo sačuvati i prenijeti u kakvu biblioteku, gdje bi bila učenom svijetu pristupačna. Nabrala i povelju na pergameni koju je Michaelu Cacichu dao Maksimiljan Drugi; mjera su joj 55 × 100 cm, vrlo je oštećena i slabo čitljiva. Zatim je tu knjiga Chri-

13 Narodni List br. 53, Zadar 6.7.1887: »Je li u Blatu korčulanskom slika fra Andrije Kačića Miošića (Milovana)?«.

14 I. Protić 1978, str. 128. Branko Omčikus (1922.) je sin Marijete Samueli Kačić.

stiade to yest xivot i dieala Isvkarstova spievana po Gionv Palmotichiv, tiskana u Rimu godine 1670., poslije njegove smrti, sa 633 stranice. Od nepoznatih pisaca nabrala jedan rukopis (mjere su mu $22 \times 16 \times 3,50$ cm) s naslovom Elementi ovvero principi della Rettorica, iz godine 1714., za koji drži da je to školski udžbenik, i knjigu s naslovom Via della Fede, tiskanu u Rimu 1683., uvezanu u pergamenu, koja ima mjere 17×22 cm i 1209 stranica.¹⁵ U zbirci je i mali kip od bijelog mramora (50×31 cm), fine izrade, koji prikazuje žensku figuru s djetetom na lijevoj ruci, kojemu nedostaje glava, a pronađen je u zemlji (ne navodi mjesto). Tu su i dvije slike (ulja na platnu), jedna prikazuje Blaženu Djevicu Mariju s Djetetom (45×54 cm), koja je u potpuno propadajućem stanju, a druga je Prikazanje Blažene Djevice Marije u Hramu (75×75 cm), za koju tvrdi da pripada vrsnome umjetniku mletačke škole, koja je još u dobrom stanju, ističući, da bi bila grjehota da ove vrijedne slike propadnu. Kao posebnu zanimljivost ove zbirke, Vučetić navodi jednu limenu kutiju za duhan, duljine 11, širine 6,5 i dubine 2 cm. Na poklopcu je dobro sačuvana umjetnički izrađena uljena slika otmjene plemićke djevojke. S unutrašnje strane poklopcu urezan je natpis (po prostim slovima, Vučetić drži da je poslije urezan): ELENA ZRINI PRIMO GENITO PETRO ZRINI 1640. Očito je ovdje riječ o grofici Jeleni Zrinskoj, kćeri bana Petra Zrinskog i Katarine Ane Frankopan, koja je rođena u Ozlju godine 1643., pa je godina, koju donosi Vučetić, najvjerojatnije krivo prepisana. Također, kao zanimljivost ove zbirke, ističe kip svetoga Roka, visine 45 cm, koji se pripisuje rezbaru Lučiću iz Blata.¹⁶ Navodi i primjere staroga oružja (tri mača, jedno koplje s oštrom dugom 23 cm i kožnatim stalkom, koji je visio na konjskom sedlu), zatim dva pečata, stare medalje, mletački novac, srebrno posuđe i skupocjen prsten s osam većih i devet manjih dragih kamena. Na koncu opisa ove zbirke, Vučetić naglašava da, iako vlasnik dobro čuva zbirku, što mu budi na čast, ipak bi bilo bolje, da se ti predmeti, a i drugi, kojih u Blatu ima mnogo, smjeste

na jedno mjesto, gdje bi se još bolje čuvali i bili posjetite-ljima pristupačniji.

Bulić je u odgovoru na pismo i na opis starinskih zbirki obitelji Ostojić i Samueli Kačić u Blatu naveo da je natpis pod brojem 1 (Signia Ursu) već publiciran,¹⁷ dok bi za ostale ulomke natpisa pod brojevima od 2 do 5 želio imati fotografije radi publiciranja. Nadalje Bulić u odgovoru ističe kako bi s veseljem pozdravio osnutak starinarskoga društva u Blatu, koje bi budilo interes i čuvalo starine u tome mjestu. Što se pak tiče prijenosa starina iz privatnih obiteljskih zbirki u jednu skupnu javnu zbirku, Bulić je mišljenja da je bolje, dok nema veće zbirke, da starine ostanu kod obitelji, ako su dobro čuvane i gostoprivmstvom dotične obitelji lako pristupačne svakome tko se za njih interesira.¹⁸

U pismu upućenom Buliću 12. studenoga 1922. Vučetić mu zahvaljuje i potvrđuje primitak šestoga sveska djela Illyricum Sacrum te naglašava: »Na mene se neće te tužiti, da se kod mene historica et arheologica non leguntur, jer sam u ovo kratko vrijeme marljivo pročitao sve Bullettine od 1911-22, koje imam. Žalim, da se nijesam i prije dao na lektiru sličnih djela. Koliko li pusta vremena mi svećenici ne izgubimo u stvarima, koje nam ni malo ne koriste.« Također ga izvješćuje o postojanju jedne veličanstvene špilje u Veloj Luci, koja bi se mogla istražiti uz novčanu podporu države (odnosno vlade). Na Bulićev pozicaj najavljuje osnivanje starinarskih društava u Veloj Luci i Blatu. Bulić se zanimalo za Velu špilju, pak mu je Vučetić poslao njezin opis s molbom da ga objavi u Bullettinu.¹⁹ Koliko je do sada poznato, to je prvi opširniji opis poslije opisa Nikole Ostojića iz sredine XIX. stoljeća. Vučetić najprije opisuje položaj u odnosu na krajobraz mesta, a zatim opisuje samu špilju, po Ostojićevu talijanskom rukopisu. Međutim, ono što je izmaklo Ostojićevu oku, ili je pak držao nevažnim, Vučetić razložno i stručno opaža. Opisuje ostatke brojnih ulomaka zemljanih posuda, ostatke morskih školjaka (lumpara, ogrca, kopitnjaka), ribljih i životinjskih kostiju, ostatke paljevine i vatrišta, de-

15 Vjerojatno je postojao neki razlog Vučetićeve tvrdnje o nepoznatome piscu ove knjige. Bilo je moguće naznačiti piscu po punom naslovu: Via della fede mostrata a'gli ebrei da Givlio Morosini venetiano scrittore della Biblioteca Vaticana nella lingua ebraica (...) divisa in tre parti. Opera non men curiosa, che vtile, principalmente per chi conuersa, ò tratta con gli ebrei, ò predica loro. Tiskana je u Rimu u tiskari Sacra Congregazione de propaganda fide, godine 1683., a ukupno ima 1714 stranica i na jednoj je tiskan portret piscu u sedamdesetdrugoj godini života. Giulio Morosini (1612. - 1687) je mletački Židov Samuel Nahmias, koji je 22. studenoga 1649. primio katoličku vjeru, a kum mu je na krštenju bio Angelo Morosini. Nastavio je živjeti u Rimu, želio je biti kapucin, ali papa to nije prihvatio, pa je primljen u službu Vatikanske knjižnice.

16 Riječ je o Frani Čiočiću, kiparu i drvorezbaru iz Blata na Korčuli, koji je živio i djelovao u XVI. stoljeću. U dokumentima se često navode razne varijante njegova prezimena: Čiočić, Čiučić, Kučić ili Lučić. Godine 1576. Frano Čučić je izradio drveni pozlaćeni oltar u kapeli svetoga Roka u korčulanskoj katedrali i ukrasio ga kipovima svetoga Roka, svetih Kuzme i Damjana i Gospe od Zdravlja. U XVIII. stoljeću, na mjestu staroga i trošnog drvenog oltara, izradio je Jeronim Picco sadašnji impozantni barokni oltar.

17 T. Mommsen br. 3071.

18 Arhiv, br. 85/Kons. od 18. prosinca 1922.; Čuvanje starinskih spomenika kod privatnih obitelji u Blatu na Korčuli.

19 Arhiv, br. 91/Kons. od 26. prosinca 1922.; Don F. Vučetić, Prethistorična špilja u Veloj Luci na Korčuli.

bele naslage zemlje od nekoliko metara. Dobro zaključuje o dugome vremenskom boravku ljudi u njoj. Nadalje u spisu navodi da seljaci kopaju zemlju iz šipilje i upotrebljavaju je za sadnju povrća, jer je bogata mineralima. Stručno upozorava: »I tako kopajući bez reda i ikakvog znanstvenog kriterija, izlažu pogibli uništenja mnogi predmeti, koji bi nam mogli osvjetliti tamnu prošlost njegovih stonovnika.« Navodi i običaj da s gornjega otvora u nju bacaju uginule životinje, a s njima i sitno kamenje, da u njoj trunu. Navodi i zanimljiv podatak da je zbog toga općinsko vijeće Vele Luke godine 1912. bilo donijelo odluku, hvale vrijednu, o zatvaranju šipilje i zabrani bacanja uginulih životinja i kamenja. Takvu odluku velolučke općine, u ono vrijeme, moguće je pripisati Vučetiću u zasluge, ali i tadašnjem velolučkom načelniku profesoru Petru Jokoviću. On je bečki student i poslije dugogodišnji profesor gimnazije u Kotoru, a potom ravnatelj Zavoda za narodne učitelje u Arbanasima kraj Zadra. Njemu je, kao visoko obrazovanom intelektualcu, sasvim sigurno bila poznata važnost takvih arheoloških lokaliteta općenito za arheološka istraživanja. Vela šipilja bi u mnogome pridonijela poznavanju najstarije prošlosti Vele Luke i otoka Korčule u cjelini. Vučetić navodi da je šipilja visoka i do 20 m, široka 35 m i duga 42 metra. Divi se njezinoj ljepoti i naziva je velebnim prirodnim Panteonom.

Bulić mu je pismom odgovorio da bi Vela šipilja mogla biti prehistorična, kao što je ona šipilja Rasohatica u Žrnovu na Korčuli, što bi trebalo utvrditi arheološkim istraživanjima, ispitati lokalnu tradiciju, starije ljudi, jesu li ikad u šipilji što našli, je li bilo alata od kamena, nožića od kreme, ljudskih kostiju. On savjetuje traženje novčanoga doprinosa mještana, jer Konzervatorski ured za ovu godinu ne može novčano pomoći.²⁰

Vučetić je poradio na osnivanju Društva za očuvanje i skupljanje starina u Veloj Luci. Bulić ga je u jednom pismu ohrabrio u tom nastojanju, nadajući se da će ta kulturna akcija naći odaziva kod inteligencije i tamošnjega naprednog pučanstva. Bulić mu u pismu izlaže zadatke toga budućega društva. Ono bi skupljalo tamošnje starine u jednu zbirku, podupiralo stručnjake, koji bi dolazili voditi grčke i rimske iskopine, širiti interes i ljubav prema spomenicima svake dobi i sakupljati materijal o narodnim običajima. Bulić bi društvo, ako se ono ustroji i pokaze rezultate rada, podupro moralno, te predložio starijim vlastima da pripomognu rad društva novčanom podpo-

rom iz državnoga budžeta. Poslao je Vučetiću i nekoliko primjeraka Pravilnika Bihaća, hrvatskoga društva za istraživanje domaće povijesti, utemeljenoga godine 1894. u Splitu, da mu posluži kao uzor pri sastavljanju Pravilnika budućega Društva.²¹

Po zanimanju za starine, nastojanju u njihovu skupljanju i čuvanju i po poticaju osnivanja starinarskih društava u Veloj Luci i Blatu, Vučetić je nastavljao tradicije svojih poznatijih prethodnika od Jakova Salečića u XVIII. stoljeću do braće Kapor i Nikole Ostojića, Vida Vuletića Vukasovića i Frana Radića u XIX. i početkom XX. stoljeća. Međutim, je li ovaj hvale vrijedan pokušaj i ostvaren i je li Društvo bilo osnovano u Veloj Luci i Blatu, nije poznato, jer u arhivu Konzervatorskoga ureda u Splitu više ne nalazim spise koji bi to potvrđivali. Do sada nisam pronašao trag nekakvoga popisa Vučetićeve zbirke, ako je on postojao, a niti znam kakva joj je bila sudbina. Don Frano Vučetić je godine 1925. napustio Velu Luku i preselio se u Dubrovnik, gdje je izabran za upravitelja biskupske sjemeništa i počasnoga kanonika Dubrovačke biskupije.

Poticaj don Frane Bulića ponovnoj uspostavi muzeja u gradu Korčuli

Buliću su i otprije bila poznata nastojanja Korčulana da u svom gradu utemelje muzej. On je i pohodio grad Korčulu, pa je video bogatstvo spomeničke baštine u gradskim crkvama, bratovštinama i korčulanskim obiteljima. U dva navrata je razgledao i lapidarij kamenih spomenika u atriju stare gradske vijećnice. U ožujku 1925. Bulić je opet bio u Korčuli. Anka, kći njegova sinovca Ivana, bila je udana za korčulanskoga odvjetnika Jurja Arnerija, pa je Bulić došao krstiti njihovu novorođenu kćerku Marinu. Tada je pregledao biblioteku obitelji Kapor, jer je vjerovao da se u njoj morao nalaziti Farlatijev *Illyricum Sacrum*, ali ga nije našao. Želio je pohoditi i otočić Majsan blizu Korčule, ali nije uspio jer je za plovidbu bilo nepogodno vrijeme.

Kako je u novonastaloj državi bio zamro svaki rad na ponovnom uspostavljanju muzeja u gradu, Bulić 10. srpnja 1925. svojim pismom Općinskom upraviteljstvu, Crkvinarstvu zborne crkve i obiteljima Boschi i Kapor potiče mjesni i crkveni vlast da porade na ponovnom uspostavljanju muzeja.²² U uvodnome dijelu naglašava kako je pri godom svojih posjeta Korčuli utvrdio da tamošnje građanstvo pomno čuva stare spomenike i da u starih obiteljima ima dosta starinskih predmeta koje ljubomorno čuvaju. Ta

20 Arhiv, br. 91/Kons. od 4. siječnja 1923.; Odgovor don F. Bulića.

21 Arhiv, br. 75/Kons, od 18. studenoga 1922.; Pismo don F. Bulića upućeno don F. Vučetiću, kateheti na muškoj pučkoj školi u Veloj Luci.

22 Arhiv, br. 88/25, od 10. srpnja 1925.; Dopis don F. Bulića upućen Općinskom upraviteljstvu Korčula, a na znanje obitelji Boschi, Kapor i Crkvinarstvu zborne crkve.

je bogata materijalna i duhovna baština grada razasuta po kućama korčulanskih obitelji, pa nije pristupačna domaćim i stranim ljubiteljima starina. Bulić promišlja kako bi, okupljena u jednom preglednom muzeju ili zbirci, služila na čast gradu i bila od koristi povijesnoumjetničkome proучavanju. Poziva korčulanske obitelji, koje u svojim kućama čuvaju starinske predmete, da ih dadu na pohranu u muzej ili zbirku, osim onih osobite obiteljske važnosti, zadržavajući pravo vlasništva. On se nuda da bi korčulanska Općina lako mogla naći prostor u gradu za smještaj starinskih predmeta, pa predlaže ruševnu palaču obitelji Arneri na katedralnome trgu, koju bi za tu svrhu trebalo popraviti, postaviti novi krov i urediti njezinu unutrašnjost. Taj bi muzej bio privlačan strancima koji rado dolaze u grad jer je slikovit i pruža ugodno odmorište. Bila bi lako ostvariva zamisao o muzeju u gradu koji ima obilje svakojakih uspomena u mnogim obiteljima: Boschi, Kapor, Arneri, Dimitri i druge, a sve one i građanstvo općenito čuvaju spomenike svoga grada. Bulić je uz ovo poduze pismo poslao

na dar Općinskoj upraviteljstvu više brošura i izvješća Pokrajinskoga konzervatorskog ureda. Želio je da to bude zametak strukovne knjižnice budućega gradskog muzeja i pobuda Općini u ostvarenju te zamisli.

U arhivu Konzervatorskoga ureda u Splitu sačuvan je samo odgovor Ambroza Kapora (1904. - 1983.)²³ na ovo Bulićovo pismo.²⁴ On izvješće da se u biblioteci obitelji zaista nalazio Farlatijev *Illyricum Sacrum*, podastirući dokaze iz dopisivanja svoga prastrica Mateja Kapora s Petrom Nisiteom iz Starog Grada, koje je objavio Vid Vuletić Vukasović.²⁵ U pismu od 4. travnja 1836. Matej Kapor potvrđuje Nisiteu da ima *Illyricum Sacrum*. Farlatijev i druga vrijedna djela posuđivali su članovi obitelji Kapor, osobito braća Ivan i Matej, iz velike biblioteke korčulanske obitelji Zafron. Ta je obitelj u XIX. stoljeću dala dvojicu uglednika: svećenika Ivana Zafrona (1807. - 1881.), šibenskoga i dubrovačkoga biskupa i zastupnika grada Korčule u Dalmatinskoj saboru, i njegova sinovca Josipa (1847. - 1910.), odvjetnika i zastupnika grada Korčule u Dalmatinskoj saboru i Carevinskoj vijeću. Ambroz Kapor objašnjava u pismu Buliću kako je Farlatijevu djelu, koje je neko vrijeme bilo u obitelji Kapor, poslije dospjelo u vlasništvo obitelji Cviličević. Biskup je Zafron oporučno

ostavio svoju biblioteku korčulanskoj Crkvi i Kaptolu.²⁶ U dijelu Zafroneve oporuke, koju Ambroz Kapor navodi u pismu Buliću, izričito je određeno da svu svoju biblioteku ostavlja korčulanskoj Crkvi, osim Farlatijeva djela, kupljena u Rimu, kojega ostavlja obitelji Cviličević. Kapor u odgovoru Buliću izražava dvojbu u konačni ishod njegove zamisli o gradskome muzeju, zbog »gradskih prilika, u što sam se uvjerio u razgovoru s još nekim osobama u gradu«. Tu svoju dvojbu Kapor na široko obrazlaže činjenicom da je sva pokretnina nekih obitelji starinska i da bi pohranjivanjem u muzeju, barem i manjega dijela, nastala praznina u tim kućama. Zbog toga, ističe Kapor, oni koji ljube starine teško se od njih odjeljuju, a oni koji u starini gledaju samo vrijednost koja se može unovčiti, nemaju razumijevanja za muzej i radije imaju starinu u kući, da je mogu prodati kad im zatreba. O Bulićevu prijedlogu da se palača Arneri popravi i uredi za muzej, Kapor je mišljenja da to neće uspjeti, kako zbog službe Roka Arnerija, tada gradonačelnika Korčule, tako i zbog osobnih političkih trzavica koje su razdirale malu korčulansku gradsku sredinu. Unatoč tim poteškoćama, Kapor zaključuje da ne treba odustati od zamisli. On predlaže drukčiji put, teži i vremenski dulji. Novac za uređenje muzejske zgrade, pa bila to i Arnerijeva palača, valja pronaći u državnom i općinskom proračunu i u darovatelja. Kad bi muzej bio u zgradi uređenoj takvim novcem, bio bi trajna ustanova i ne bi ovisio o mjesnim trzavicama od kojih bi ljudi gubili volju. Ta Kaporova mišljenja, stara osamdeset pet godina, dosta realno pokazuju ljubav Korčulana spram baštine svojih pređa, koju ljubomorno čuvaju u svojim kućama i nerado se odvajaju od nje, ali i međusobne nesuglasice, često s političkim utjecajem, koje razdiru gradsku sredinu i onemogućuju oživotvorenje nekih korisnih pothvata.

Godine 1933. Buliću se ispunila želja posjetiti otočić Majsan. Vožnju brodicom iz susjednoga Orebića omogućio mu je Mirko Vrsalović, rodom iz Bola, tada sudac u Orebiću, koji je pisao o povijesti.²⁷ O tome posjetu Bulić je pisao godine 1934. u Hrvatskoj Straži i pohvalio orebičku mladež latinskim izrazom *aurea juventus orebiciana* (zlatna orebička mladež). Među njima je bio i Cvito Fisković. On će, više od pedeset godina poslije toga susreti s Bulićem, arheološki istraživati otočić Majsan i o tome pisati.

23 Potomak stare korčulanske građanske obitelji, proučavao je korčulansku prošlost iz obiteljskog i drugih arhiva, objavivši više stručnih i znanstvenih radova vezanih za korčulansku povijesnu i kulturnu baštinu. A. Fazinić 2003, str. 283.-285.

24 Arhiv, Pismo A. Kapora don F. Buliću, Korčula, 29.VII.1925.

25 V. Vuletić Vukasović 1897.

26 U popisu 188 naslova (A. Fazinić 2000) nije Farlatijev *Illyricum Sacrum*.

27 V. Foretić 1984.

Literatura

- A. Fazinić 2000 Alena Fazinić, *Knjižnica korčulanskog kaptola koncem 19. i početkom 20. stoljeća*, Godišnjak grada Korčule 5, Korčula 2000, 183-191.
- A. Fazinić 2003 Alena Fazinić, *Ambroz Kapor(1904. -1983.)*, Godišnjak grada Korčule 8, Korčula 2003, 283-285.
- V. Foretić 1984 Vinko Foretić, *Sjećanja o don Frani Buliću*, Don Frane Bulić. Katalog izložbe, Split 1984, 196.
- T. Mommsen 1873 Theodor Mommsen, *Corpus Inscriptionum Latinarum, III*, Berlin 1873.
- F. Oreš 1972 Franko Oreš, *Pregled arheoloških lokaliteta i nalaza na području Vele Luke i neke mogućnosti istraživanja i prezentacije*, Zbornik otoka Korčule 2, Zagreb 1972, 123-130.
- F. Oreš <1986> Franko Oreš, *Početci zaštite spomenika na otoku Korčuli*, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske I0-11/1984-1985, Zagreb 1986, 5-24.
- F. Oreš 2001 Franko Oreš, *Počeci skupljanja, proučavanja i očuvanja arheološke baštine na otoku Korčuli*, Arheološka istraživanja na području otoka Korčule i Lastova, Zagreb 2001, 9-24.
- F. Oreš 2007 Franko Oreš, *Otok Korčula u doba druge austrijske uprave*, Split, 2007.
- I. Protić 1978 Ivo Protić, *Župa Blato od IV. do XX. stoljeća*, Blato 1978.
- V. Vuletić Vukasović 1897 V. Vuletić Vukasović, *Corrispondenza archeologica fra Matteo Capor da Curzola e Pietro Nisiteo da Cittavecchia*, Zadar 1897.

Summary

Franko Oreš
Don Frane Bulić and Korčula

Key words: Frane Bulić, Frano Željko Vučetić, Korčula, Blato, Vela Luka, cultural heritage, collection

In the churches, fraternities, nobility and commoner families of the island of Korčula various antiquities have been collected for centuries, this practice having resulted in several church and private collections. The large quantity and dispersion of the cultural heritage, the perils of the developed trading in antiquities and the developed national awareness stimulated establishing the County Museum in the town of Korčula, the predecessor of the present day Town Museum. Initially, it was housed in the church of Our Lady, and then in the old town hall atrium. There are no information on its activities after the First World War. By analysing the documents kept in the then Imperial and Royal Regional Conservation Office for Dalmatia (today the Conservation Department of the Ministry of Culture) in Split, written by Rev. Frane Bulić from 1922 to 1925 to the Town and Cathedral Administrations and the Boschi and Kapor families in the Korčula town, as well as to Rev. Frano Željko Vučetić, the catechism instructor in Vela Luka, the author follows the Bulić's efforts to organise collecting of antiquities on the island of Korčula, institute local antiquity collections and societies in Vela Luka and Blato, and to re-establish and develop a museum in the Korčula town.